

1. Obiekt

ZAMEK

315/1

2. Czas powstania

XV-XVIII w.

3. Miejscowość

OPORÓW

4. Adres

nr hipoteczny OPORÓW

lub ewid. Gruntów

5. Przynależność administracyjna

województwo Łódzkie
gmina Oporów

6. Poprzednie nazwy miejscowości

OPORÓW

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo Łódzkie

powiat Kutnowski

8. Właściciel i jego adres

Skarb Państwa

9. Użytkownik i jego adres

Muzeum w Oporowie

10. Rejestr zabytków

Nr. 25/266

Data 31.05.1967

Widok od południa

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Zamek w Oporowie prezentuje typ małej rezydencji obronnej z okresu późnego gotyku. Powstał w latach 1434-1449 zbudowany przez Władysława Oporowskiego, herbu Sulima, biskupa kujawskiego, późniejszego arcybiskupa gnieźnieńskiego.

Do XVII w. rezydowali w zamku Oporowscy. Kolejnymi właścicielami dóbr oporowskich byli w XVII w. Tarnowscy, herbu Rola, w XVIII w. Sołłohubowie, po 1780 r. Korzeniowscy, Pocięrowie, Oborscy, od 1837 Orsetti, a w latach 1932-1939 Karscy. Podczas II wojny światowej zamkiem zarządzali Niemcy-von Hofmann i Baumann. Po wojnie zamek wraz z parkiem przeszedł na własność państwa. Zamek dotrwał do naszych czasów w swoim pierwotnym kształcie z drobnymi tylko przeróbkami. Po pożarze w 1657 r. powiększono otwory okienne na piętrze i założono renesansowe, belkowane stropy zdobione polichromią. W XVIII w. dobudowano sień bramną z klatką schodową. Orsetti ok. 1840 zbudowali kredens i garderobę (rozebrana w 1965r) w narożnikach dziedzińca oraz taras przed zamkiem.

W latach 1962-1965 odbyła się gruntowna konserwacja obiektu, w czasie której usunięto część XIX wiecznych przeróbek.

W 1949 zamek stał się siedzibą Muzeum Styłowych Wnętrz. Prezentuje wnętrza od XV do XIX w. Pierwotne wyposażenie zamku nie zachowało się.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Zamek położony we wschodniej części wsi, w najniższym miejscu Oporowa, przy drodze lokalnej Żychlin-Gąbin, otoczony krajobrazowym parkiem do którego wjazd prowadzi przez murowane z cegły bramy z inicjałami Wilhelma Orsettigo, zbudowany jest na planie nieregularnym, zbliżonym do prostokąta o wymiarach ok. 25 na 30 m. Od południa usytuowany jest dom zamkowy, połączony budynkiem bramnym z kwadratową wieżą, znajdującą się w części północno-zachodniej. Od północnego wschodu dostawiono do wieży w XIX w. tzw. kredens. W części wschodniej wznosi się dołem na rzucie półelipsy, a górą sześcioboku, baszta z kaplicą nadbudowana na mur obwodowy. Budowle te połączone są ze sobą murem obwodowym, tworząc wewnętrzny, niewielki dziedziniec. Zamek wznosi się na wyspie o kształcie nieregularnego czworoboku, otoczonej dookoła fosą, której brzegi umocniono kamieniami polnymi. Wjazd do obiektu prowadzi przez murowany taras i drewniany most, przerzucony nad fosą.

Materiał i konstrukcja. Budynki i mur obwodowy wzniesiono z cegły na fundamencie kamiennym na zaprawie wapiennej. Mury zewnętrzne nie posiadają wyprawy tynkowej, z wyjątkiem budynku bramnego usytuowanego od strony dziedzińca. Detale architektoniczne w baszcie z kaplicą wykonano z piaskowca (gzyms kapnikowy, wsporniki, ciosy dekoracyjne w narożnikach ścian, portal kaplicy z herbem Sulima). Lico muru ceglanego o układzie polskim „ożywiono” zendrówkami, które w południowej partii kaplicy tworzą motyw rombów, a w zachodniej i północnej części muru obwodowego – motyw zygzaka. Wszystkie ubytki i замуrowania uzupełniono cegłą wykonaną maszynowo, wymiarami zbliżoną do materiału pierwotnego. Mury zwieńczone są profilowanym gzymsem. Dachy dwuspadowe (na tzw. kredensie, budynku bramnym) lub czterospadowe (wieża czworoboczna, baszta z kaplicą, dom mieszkalny) przykryte dachówką klasztorną.

Dom mieszkalny jednopiętrowy, podpiwniczony, jednotraktowy, założony na planie zbliżonym do prostokąta (w połowie występuje niewielkie załamanie) o wymiarach ok. 8 na 25 m. Grubość murów na poziomie parteru jest zróżnicowana. W elewacji zewnętrznej – południowej, w części parteru budynku umieszczono wąskie okna, zamknięte od góry ostrym łukiem, rozglifione do wewnątrz, na piętrze duże prostokątne. W elewacji wschodniej, na piętrze, wystaje poza lico muru duży płaski kamień, będący reliktem po latrynie. Wnętrza zachowały przeważnie swój pierwotny podział, w piwnicach i na piętrze wydzielono po trzy, na parterze pięć lokalności. Piwnice w części wschodniej przykryte są sklepieniem kolebkowym, a w pozostałej żagielkowym na gurtach. Na parterze pomieszczenie położone w partii wschodniej, zw. skarbczykiem, ma sklepienie krzyżowo-żebrowe rozwidlane strzałowo z płaskim zwornikiem. Spływy wyrobionych w tynku żeber wtopione są w ściany. Pozostałe izby parteru

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
3 2250 m	2 1800 m	Mieszkalne, obronne	Muzeum
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
1962-1965 rekonstrukcja, konserwacja .		Stan dobry..	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst _____ mgr Halina Lisińska, VIII, 2003
(imię, nazwisko, data, podpis)

plany, rysunki _____ mgr Halina Lisińska, VIII, 2003
(imię, nazwisko, data, podpis)

zdjęcia fotog. _____ mgr Halina Lisińska, VIII, 2003
(imię, nazwisko, data, podpis)

miejsce przechowywania negatywów _____ WO SOZ Delegatura w Skierniewicach

22. Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce. T.II, Województwo Łódzkie, Z. 2, Powiat Kutnowski. Warszawa 1953

J. Tomala. Oporów. Małomiasteczkowa włość prywatna w powiecie orłowskim w województwie łęczyckim od XIV do XVIII w. Oporów 2002.

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

Wkładki: dc. opisu zdjęcia fot., rzut.

1. Miejscowość	OPORÓW	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	OPORÓW	Z A M E K	dc. opisu,
3. Województwo	łódzkie		

oraz całe piętro przykrywają stropy drewniane z dekoracją malarską o motywach wici roślinnej. Do piwnicy prowadzi od strony dziedzińca wejście przez wąską klatkę schodową nakrytą sklepieniem odcinkowym, pomieszczoną w grubości muru. Piwnice oświetlają trzy okienka, wychodzące na dziedziniec i jedno na stronę wschodnią. Wejścia do pomieszczeń parteru i piętra, od strony dziedzińca, ozdobione są rekonstruowanymi ceglanyimi ostrołukowymi portalami. W obrębie budynku brak jest komunikacji pionowej. Dostęp na piętro możliwy jest z klatki schodowej, umiejscowionej w innym skrzydle zamku. Na mur obwodowy przez drewniany ganek prowadzi wyjście obramione portalem z dużej sali na piętrze.

Wieża czworoboczna o wymiarach 8,3 na 9,6 m, podpiwniczona, z trzema kondygnacjami naziemnymi, ma po jednej lokalności na każdej kondygnacji.

Narożniki zewnętrzne (od strony zachodniej) wzmacniają trójuskokowe skarpy. Piwnica przykryta sklepieniem żagielkowym na gurtach, parter sklepieniem kolebkowym z parami dwuspadowo podciętych lunet, piętra – stropy z polichromią o motywach wici roślinnych i rozet. Duże prostokątne okna, po dwa na parterze i piętrze oraz cztery na drugim piętrze oświetlają wnętrze budynku. W elewacji zachodniej dwa okienka gotyckie na pierwszym i drugim piętrze. Wejście do piwnicy po betonowych jednobiegowych schodach od strony dziedzińca obudowane jest prostokątną przybudówką nakrytą pulpitowym daszkiem. Na parter i wyższe kondygnacje wejście po schodach drewnianych z klatki schodowej, mieszczącej się w budynku bramnym poza wieżą i w części jest wspólnym ciągiem komunikacyjnym dla wieży oraz domu. Ponadto wydzielony jest odrębny ciąg na drugie piętro po wąskich metalowych schodach. W elewacji północnej na piętrze, przy narożniku muru obronnego, wystaje płaski wspornik będący pozostałością po latrynie. Budowla przykryta dachem namiotowym.

Kredens dostawiony od strony północnej do wieży, dwukondygnacyjny, na rzucie kwadratu. Wyjście z budynku, poprzez ganek straży, prowadziło na dziedziniec schodami ceglanyimi, rozebranymi w latach 60-tych. W elewacji zachodniej wysoka, półkolista, arkadowa imitacja zamurowanego wjazdu, z wąskim otworem strzelniczym, mocno rozglifionym do wnętrza. Na piętrze dwa półkoliście zamknięte okna.

Budynek bramny piętrowy, łączący dom mieszkalny i wieżę czworoboczną mieści sięń przejazdową i klatkę schodową z drewnianymi dwubiegowymi łamanymi schodami, o górnym biegu dodatkowo załamanym zabiegowo. Na piętrze mieści się niewielki salonik z korytarzem oświetlonym czterema prostokątnymi oknami, umieszczonymi po dwa od strony wschodniej i zachodniej. Wjazd do zamku, przebudowany w 1840 w stylu neogotyckim, wieńczy ostry łuk obramiony dwoma kolumnienkami, podtrzymującymi trójkątne zwieńczenie. Po bokach zachowane dwie ostrołukowe blendy (jedna płycina w elewacji skrzydła mieszkalnego), będące zapewne pozostałością pierwotnego ukształtowania wjazdu.

Baszta wschodnia trójkondygnacyjna, dołem na rzucie półelipsy o średnicy 5,5 m, od połowy wysokości sześcioboczna. Ten wielobok od strony fosy wysunięty jest poza obrys partii dolnej i wsparty (nadwieszony) na piaskowcowych profilowanych wspornikach. Na wspornikach z piaskowca nadwieszono jest też imitujące machikuły arkadowanie niosące zachodnią ścianę wieży. W części dolnej dwie kondygnacje komór strzelniczych na planie nieregularnych sześcioboków, sklepione spłaszczoną kolebką na łuku odcinkowym, z trzema otworami strzelniczymi w formie wydłużonych prostokątów, rozglifowanych do wnętrza, umożliwiającymi ostrzał wzdłuż kurtyn i na wprost. Wejście do dolnej komory strzelniczej prowadzi bezpośrednio z dziedzińca, do górnej schodami umieszczonymi w grubości muru obwodowego na odcinku przedsionka kaplicy, dostępnymi z poziomu chodnika. Na piętrze znajduje się kaplica przykryta sklepieniem krzyżowo-żebrowym. Na

zworniku zachowany jest herb Sulima. Wnętrze oświetlają trzy wąskie, ostrołukowe okna. Przy ścianie wschodniej mensa ołtarzowa z cegły gotyckiej. Przedsionek prowadzący do kaplicy, otwarty z obu stron, stanowi przedłużenie chodnika muru obwodowego, mimo, iż nieznacznie jest wyniesiony ponad jego poziom. Przedsionek przykryty jest sklepieniem kolebkowym z lunetami stykającymi się w kluczu. Otwarty jest na dziedziniec szeroką ostrołukową arkadą. Wejście do kaplicy ozdabia kamienny portal z herbem Sulima, infułą biskupią, częściowo zachowanym pastorałem i trzema liliami z herbu arcybiskupa gnieźnieńskiego. Portal wykonany jest z piaskowca kwarcytowego, drobnokruchowego barwy szarej z czternastu ciosów kamiennych połączonych zaprawą wapienną. Nad przedsionkiem, w poddaszu, mieści się niewielkie pomieszczenie oświetlone okienkiem z profilowanym obramieniem z XIX w, dostępne przez niewielki otwór drzwiowy w północnej ścianie baszty.

Mur obwodowy grubości ok. 1,7 m, wieńczy ganek straży i blanki z małymi otworami strzelniczymi. Oryginalne otwory zachowały się przy baszcie wschodniej, pozostałe zrekonstruowano w 1947 r. Na zewnątrz, u nasady blankowań, biegnie białe tynkowany pas wgłębny. Wewnętrzny parapet ganku zdobi arkadowy fryz. Odcinek muru, pomiędzy basztą wschodnią a domem mieszkalnym, z gankiem i dwoma prostokątnymi otworami strzelniczymi nakryty jednospadowym dachem. O strony dziedzińca, w dolnej partii muru, rozmieszczone są komory strzelnicze (cztery od wschodu i dwie od północy) o wysokości 1,1-1,5 m, zasklepione łukiem odcinkowym. Tylko dwie komory strzelnicze mają obecnie niezamurowane otwory strzelnicze. W elewacji wschodniej, tuż przy powierzchni nasypu odsłonięty jest otwór okienny, mocno rozglifowany do wewnątrz.

Dziedziniec zamkowy, o wymiarach maksymalnych ok. 15x20 m, wybrukowany kamieniami polnymi, posiada niewielkie nachylenie do środka, gdzie umieszczono studzienki kanalizacji deszczowej.

Wnętrze: pierwotne wyposażenie zamku nie zachowane.

Instalacje: elektryczna, wod-kan, co z kotłowni.

Wkładkę złożył: mgr Halina Lisińska, VIII, 2003
(imie, nazwisko, data)

WO SOZ Dział Historii i Sztuki

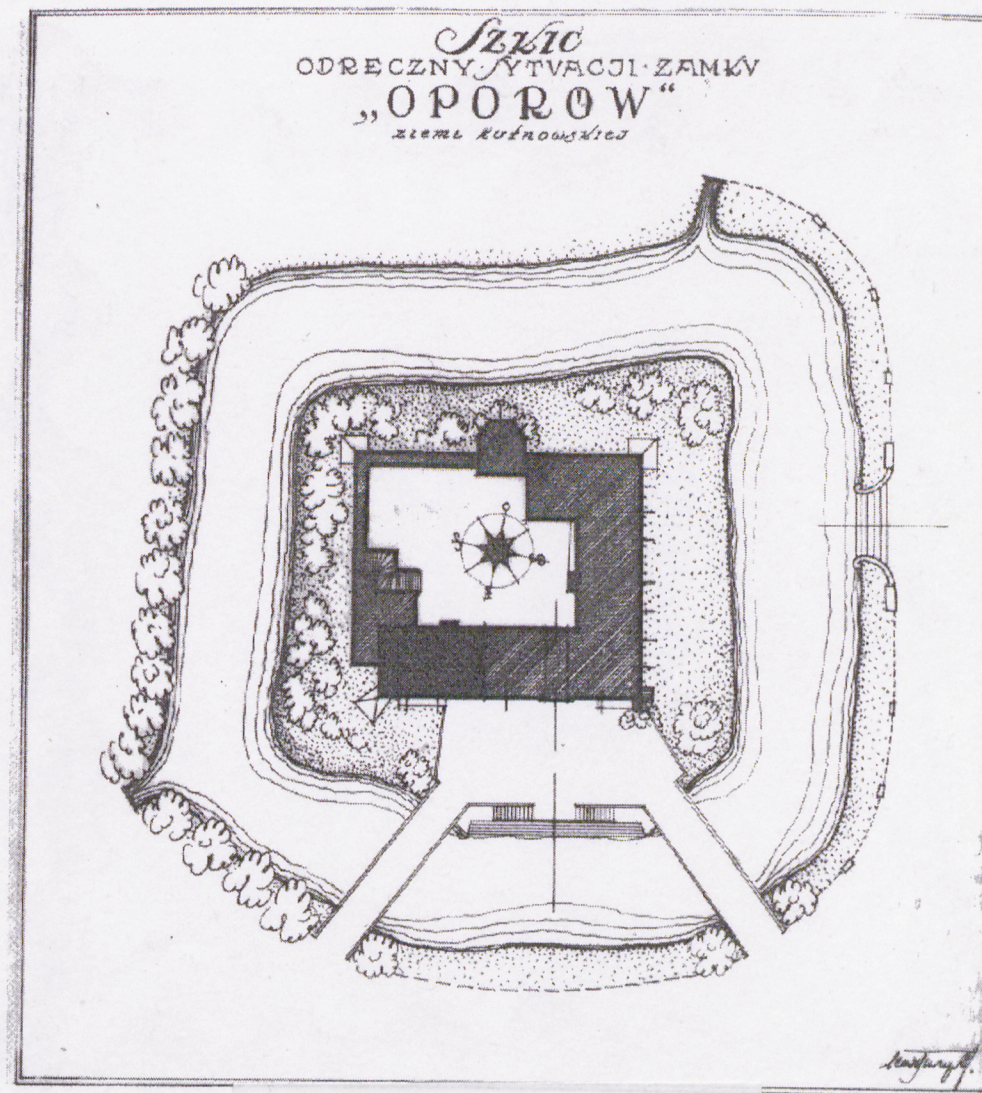
1. Miejscowość	OPORÓW	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	ZAMEK	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	OPORÓW			rzut, zdjęcia fot.
3. Województwo	łódzkie			

Widok od północy

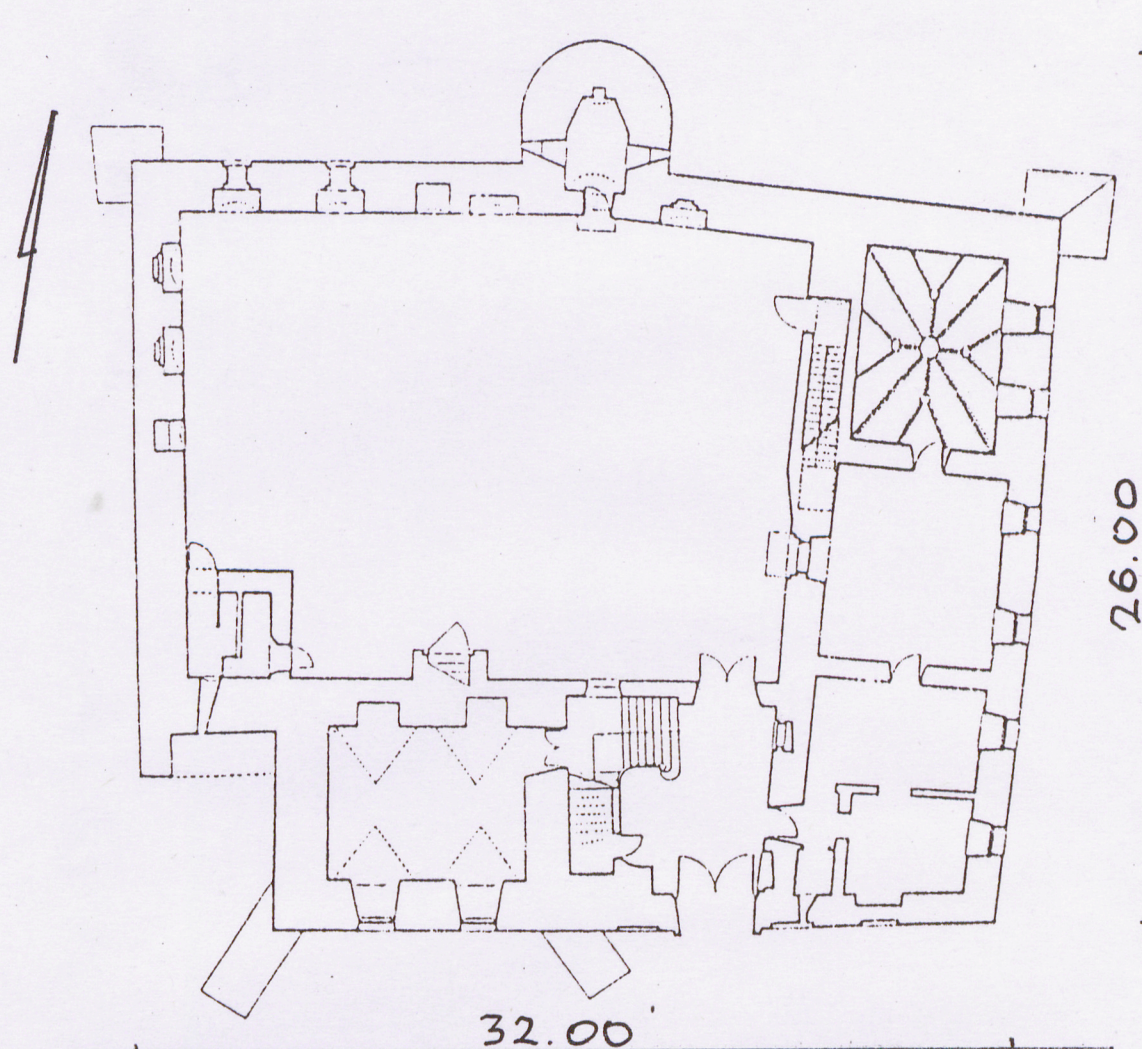
Wkładkę założył: mgr Halina Lisińska VIII, 2003
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WO SOZ Delegatura w Skierniewicach

Plan zamku z lat międzywojennych,
Teka Ciołka, TC pl 4058

1:250

1. Miejscowość	O P. O R Ó W	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)		5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)	
2. Gmina	OPORÓW		ZAMEK		zdjęcia fot.
3. Województwo	łódzkie				

Elewacja południowa

Elewacja wschodnia

Wkładkę założył: mgr Halina Lisińska, VIII, 2003

(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WO SOZ Delegatura w Skierniewicach

Baszta i mur obronny

Wieża – strona zachodnia

Wieża – strona południowa

1. Miejscowość	OPORÓW	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	OPORÓW	ZAMEK	zdjęcia fot.
3. Województwo	łódzkie		

Wkładkę założył: mgr Halina Lisińska, VIII, 2003
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WO SOZ Delegatura w Skierniewicach

Dziedziniec zamkowy

Dziedziniec zamkowy

1. Miejscowość	O P. O R Ó W	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	OPORÓW	ZAMEK	zdjęcia fot.
3. Województwo	łódzkie		

Strop - polichromia renesansowa

Posadzka XVIII w.

Wkładkę złożył: mgr Halina Lisińska, VIII, 2003
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WO SOZ Delegatura w Skierniewicach

Fosa

Brama wjazdowa